

Univerzita Komenského a Ján Amos Komenský

Predexilové pôsobenie na Morave 1614 - 1628

Moravské mesto Fulnek

Výsek z Komenského mapy Moravy

Ilustrácia k Labyrintu světa a ráju srdce

V r. 1614 vracia do vlasti plný nových podnetov a impulzov. Cez Prahu sa vracia do Prahy a stáva sa rektorom školy, ktorú nedávno navštevoval ako študent. V r. 1616 ho vysvätili i za bratského duchovného. V tom istom roku vydáva učebnicu **Pravidla snazší mluvnice**. V Prahe pracoval na svojom veľkom česko-latinskom a latinsko-českom slovníku, koncipuje novú mapu Moravy a píše spisy **O starožitnostech Moravy** a **O rodu Žerotín**, ktoré sa stratili.

V r. 1618 odchádza do severomoravského Fulneku so svojou manželkou Magdalénou, s ktorou sa oženil v Prahe. Jeho rodinné záväzky a rovnako aj pracovné plány boli znížené vývojom politických udalostí. Vo Fulneku v r. 1618 - 1621 pôsobil ako správca bratského zboru a fulneckej bratskej školy. Ale študoval a rozširuje si svoj duchovný obzor. Zaujíma sa o geodéziu, astronómiu, geografiu, históriu. Okrem toho pracuje na mape Moravy, ktorú dokončil a vydal v r. 1627 v Amsterdame.

Všimla si tiež sociálnu problematiku, vzťahy medzi chudobnými a bohatými. Ako správca bratského zboru musel často riešiť problémy vyplývajúce z rozdielného sociálneho postavenia ľudí. Tak vznikol spis **Listové do nebe**, v ktorom chudobní i bohatí píšú o svojich ťažkostiach a trýznivých Kristovi, ten ich počúva, ako sa zachová. Z Fulneku sleduje politický vývoj, ktorý vyvrcholil v r. 1620 porážkou českých stavov v **bitke na Bielej hore**. Víťazné vojská obsadili nakoniec aj Fulnek, preto Komenský posielal svoju rodinu do Prahy a v zime 1621 - 1622 odchádza aj sám. V tejto ťažkej dobe, keď musel opustiť manželku, ktorá čakala druhé dieťa, začal písať „útešné spisy“. Prvým z nich je **Přemýšlování o dokonalosti křesťanské**, ktorý napísal pre svoju opustenú ženu. Ďalšími útešnými spismi boli napr.: **Nedobytný hrad** (1622), **O síro** (1622 - 1624) a **Truchlivý** (1624). Následne ho postihla aj osobná tragédia, keď mu zomrela manželka s oboma malými deťmi.

Komenský prežíva v týchto rokoch hlbokú vnútornú krízu. Od vydania dekrétov o vypovedaní nekatolíckych duchovných žil v ilegalite. Skrýval sa na rozličných miestach severnej Moravy a na východnom panstve Karla Staršieho zo Žerotína v jeho rodisku Brandýse nad Orlicou. Vrcholom jeho literárnej tvorby je **Labyrint světa a ráj srdce**, ktorý venoval svojmu ochrancovi **Karolovi Staršiemu zo Žerotína**. Pôvodný názov **Labyrint světa a luthaus srdce** zmenil v 2. vydaní (1663). F. Palacký pokladal dielo za najväčší klenot staršej českej literatúry. Alegorický námet púte poskytol autorovi prostriedok k hlbokému spoločenskému kritickému a interpretácii svojho postoja k dokonalému kresťanstvu.

Dňa 3. septembra 1624 uzatvoril Komenský druhé manželstvo s dcérou seniora Jednoty bratskej, Jana Cyrilla, Dorotkou. V službách Jednoty vykonal v r. 1625 - 1626 mnoho dôležitých ciest, ktorých cieľom bolo organizovať emigráciu a získať politickú a materiálnu pomoc v zahraničí. Navštívil poľské Lešno, ktoré sa stalo duchovným centrom českej vetvy Jednoty. V Sliezsku sa stretáva s neskorým reformáckym humanizmom, ale dostáva sa aj do prostredia chiliizmu a revelácií.

Posledné roky pobytu v zahraničí (1626-1628) strávil v Bíle Temešnej pri Dvore Kráľov na panstve **Jiřího Sádovského ze Sloupna**. Oboznamuje sa so základnými dielami vtedajšej pedagogiky E. Bodina, W. Ratkeho a J. L. Vivesa. Prepracúval svoje **Theatrum v Amphitheatrum universitatis rerum** a prebásoval **Žalmy**.

Pred odchodom z týchto miest poznal videnia a proroctvá jednak Nemca Kryštofa Kottera, Kristíny Poniatowskej a svojho strážnického spolužiaka Mikuláša Drábíka.

© 2008 prof. PhDr. Jozef Pšenák, CSc.

© 2008 Centrum informa ných technológií UK